DENUMIREA *VLAH* ÎN UNELE LIMBI SLAVE MERIDIONALE

AUGUST KOVAČEC

În limbile slave meridionale imediat vecine cu teritoriile în care se vorbeşte vreo varietate a limbii române, numele etnic *vlah* are de obicei sensul „(daco)român, locuitor al Ţării Româneşti", dialectal „aromân" şi „păstor" (în limba bulgară)[1], „aromân" sau „meglenoromân" (în limba macedoneană)[2], „nesârb vorbind o varietate a dacoromânei din nord-estul Serbiei /Valea Timocului/" (în limba sârbă)[3]. În acest ultim caz, prin numele *vlah* (sârb. *Vlah,* pl. *Vlasi*) se deosebeşte populaţia de limbă română din valea Timocului (o populaţie fără un statut oficial clar definit) de „românii propriu-zişi" din Banatul sârbesc (cărora li se recunoaşte oficial caracterul de 'minoritate naţională'), pe care sârbii îi numesc astăzi pur şi simplu „români" (sârbeşte *Rumun*, pl. *Rumuni*; cu toate că, în trecut, şi acestor români li se aplica denumirea de Vlah, Vlasi). Cu toate că nu este vecin cu teritoriile compacte de limbă română, într-o parte a teritoriului din nord-estul Istriei croaţii din jur îi numesc pe vorbitorii istroromânei tot *vlahi* (în croata locală *Vlah,* pl. *Vlahi*).

Dintre grupurile de limbă română din ţările slave meridionale, termenul de *vlah* a fost preluat din slavă pentru a se autodenumi şi de către meglenoromâni[4] (din punct de vedere administrativ, astăzi în mare parte în Grecia), dar şi, parţial, de către istroromâni. Meglenoromânii şi, rar, istroromânii se autodenumesc *vla, vláu,* pl. *vlaş* (megl.), *Vlåh,* pl. *Vlås/Vlåş* (istr.), dar istroromânii din sud spun în mod curent că *cuvintu vlaski* „vorbesc vlăheşte/vorbesc istroromână"[5]. Cu toate că, vorbind sârbeşte, populaţia din nord-estul Serbiei foloseşte în mod normal pentru a se autodenumi termenii *Vlah, Vlasi, vlaški* („vlăheşte"), atunci când vorbeşte româneşte utilizează mai curând termenii *român, româneşte*. Aromânii, în mod normal, întrebuinţează pentru a se autodenumi termenii *Armân, armâneaşte*, iar desemnarea *vlah* (<*gr*. *Βλάχος*; adv. *vlăheaşte*)[6], ca un împrumut mai recent, se întrebuinţează numai rar şi sporadic.

[1] Jireček 1959: 193; Bernştein 1986, s. v. *влах, влашки*.
[2] Rečnik 1986, s.v. *влашки, Влашко*.
[3] Dinić 2008, s.v. *Вла, Влаиња, Влаинка, Влашко*.
[4] Atanasov 2002: 4.
[5] Puşcariu 1926, p. 44–45; Kovačec 1998, s.v. *vlåh, vlåhiće, vláski/vlåški*; Filipi 2002, p. 37, 47.
[6] Papahagi 1963, s.v. *Armî'n, armîneaşte*; Saramandu 2003, passim; Saramandu 2004, passim.

FD, XXXII, Bucureşti, 2013, p. 77–85

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

Despre sensurile de bază, precum şi despre originea termenului *vlah* (pl. *vlahi*) s-a scris destul de mult, aşa încât originea şi liniile generale ale evoluţiei acestui termen sunt destul de bine cunoscute[7]. Punctul de plecare al termenului *vlah* trebuie să-l căutăm în numele unui popor celtic (al unei uniuni de triburi celtice) din sudul Galiei Transalpine. Poporul *Volcae (Volci)*, despre care informaţiile de bază ni le aduce Cezar[8], a fost împărţit în două grupe: *Volcae Tectosages (Volci Tectosagi)*, stabiliţi între Pirinei şi Narbo Martius (astăzi Narbona), cu capitala Tolosa (astăzi Toulouse), şi *Volcae Arecomici (Volci Arecomici)*, în regiunea Bas-Languedoc de astăzi, între Rona şi Narbona. O parte a Tectosagilor s-a mutat pe teritoriul Germaniei.

Volcae erau dintre acei gali care s-au romanizat relativ devreme. Germanii au adaptat numele acestui popor celtic sub forma **Walhōs* (got. *Walhs*) spre a-i denumi nu numai pe gali (celţi), „străini" („ne-germani"), ci şi pe romanii şi pe locuitorii romanizaţi ai Galiei, iar mai târziu pe membrii popoarelor romanice în general. Numele acesta, cu sensul de „membru al unei populaţii romanice", s-a răspândit pe urmă şi în limbile germanice de nord şi de est.

În acord cu aceasta, se poate menţiona că în vechea engleză numele *Walh, Wealh* avea, alături de „celt", sensurile de „străin" şi de „locuitor sau supus al Imperiului Roman". Mai târziu, cuvântul *welsh* a avut în engleza medie sensul de „norman" (adică „romanic" din punct de vedere lingvistic), precum şi sensurile de „celtic în general" şi mai ales „cimric, velş"[9]. În limba neerlandeză numele de aceeaşi origine *Waal* are sensul de „locuitor al Valoniei de limbă franceză", iar *Waals* înseamnă „dialectul valon, forma regională valonă a limbii franceze", iar ca adjectiv „valon")[10]. Şi limbile nordice (scandinave) – în suedeză *välsk,* în norvegiană şi daneză *vælsk* (în norv. şi *velsk*) – întrebuinţează cuvinte de această origine (substantiv şi adjectiv) pentru a-i denumi pe „membrii popoarelor romanice", în mod special cu sensul de „italian"[11]. Astfel, pentru „mazăre", plantă adusă din sud, în suedeză se spune *välska bönor* (literal „bob italienesc" pentru *Pisum sativum*, spre deosebire de *Vicia faba*; cf. dan. *vælske bøner*).

Şi în limba germană, în perioada mai veche, cuvântul *welsch* avea sensul de „francez", „italian", mai rar „spaniol", precum şi de „retoroman", uneori, şi sensul de „romanic", „meridional", dar cu o nuanţă depreciativă. Pe teritoriul Elveţiei însă, încă şi în zilele noastre, printre locuitorii de limbă germană (Schwitzertütsch) cuvântul *welsch* se întrebuinţează ca un termen neutru pentru „franceza elveţiană". Partea francofonă a Elveţiei este denumită *Welschland*, iar un elveţian din această parte a ţării este denumit cu termenul de *Welschschweizer*[12]. Varza creaţă (în

[7] Tagliavini 1964: 123–124 (nota 13); Skok 1971; Mirdita 2009: 25–27.

[8] Cesare 1974, VI: 24, VII: 7.

[9] Skeat 1961, s.v. *Welsh; Kluge* 1989, s. v. *welsch*; Pfeifer 1995, s.v. *welsh*.

[10] KleineLarousse 1977, s.v. *Waal, Waals*.

[11] Molde 1982, s.v. *välsk*; Aschehoug och Gyldendals 1982, s.v. *velsk*; Krymova *et al.* 1975, s.v. *vælsk*.

[12] Duden 1989, s. v. *welsch*, Wirsing.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

franceză *chou de Milan, chou frisé*), care abia pe la sfârşitul Evului Mediu a ajuns pe teritoriul Germaniei din Lombardia, este denumită în germană prin *Welschkohl, Welschkraut* sau prin cuvântul *Wirsing* preluat din italiana de nord (verza, cavolo verzotto)[13]. Retoromana din Elveţia s-a numit odinioară şi *Kauerwelsh* sau *Churwelsch*, fiindcă se vorbea în regiunile al căror centru spiritual era oraşul şi episcopia Chur. Dat fiind faptul că acest idiom romanic era neinteligibil pentru germani, acest cuvânt a început cu timpul să însemne "limbă neinteligibilă, limbă mixtă" în general, de unde s-a dezvoltat apoi cuvântul *Kauderwelsch.* Prin etimologie populară, bazată pe asemănarea sonoră cu verbul *kaudern* „a bolborosi ca un curcan", acest cuvânt a început să se întrebuinţeze cu sensul de „limbă neinteligibilă, limbă mixtă" în general, la fel ca şi *Rotwelsch* pentru „limbajul particular al hoţilor", în care prefixul *rōt-* provine dintr-un cuvânt vechi nemţesc care înseamnă „fals, înşelător, mişel, ticălos"[14]. Aşa cum reiese din această scurtă prezentare, numele vechi germanic pentru „romanic, romanici" a cunoscut în vestul Europei o evoluţie foarte bogată şi ramificată.

Numele germanic **Walhōs* pentru denumirea „romanicilor" a fost împrumutat şi de slavi *(*Volhŭ)*. Este foarte probabil ca acest împrumut să fi avut loc în jurul secolului al V-lea al erei creştine, după toate probabilităţile, undeva pe la Dunărea de Jos. Acest cuvânt a supravieţuit în toate limbile slave, ca nume pentru „romanici" în general sau pentru „romanicii" cei mai apropiaţi din punctul de vedere al contactelor, bineînţeles cu modificările fonetice corespunzătoare limbilor slave particulare[15].

Astfel, din timpuri vechi, termenii de *Волóх* (pl. *Волóси*) în rusă şi *Волóх* în ucraineană se folosesc ca denumiri pentru „român" (în vechea rusă, şi „italian"). În limba polonă cuvântul *Włoch* înseamnă „italian", iar pluralul acestui substantiv *Włochy* are sensul de „Italia". În timpuri mai recente, în cehă şi în slovacă cuvântul *valach* se referă mai întâi la „păstorii, oierii" cândva de limbă română, din Carpaţii Moraviei şi ai Slovaciei de nord-vest, precum şi la românii din România, dar în trecut, atât în cehă cât şi în slovacă, cuvântul *vlach* a însemnat şi „italian" (sens astăzi învechit) [16].

Din timpuri străvechi, cuvântul bulgar *Влах* şi cuvântul sârbesc *Влах* (pl. *Власи*) înseamnă „român" („persoană care vorbeşte româneşte"), atât din nordul Dunării, cât şi din ţările balcanice propriu-zise („aromân", „meglenoromân"). În macedoneană cuvântul *Влав* (pl. *Власи*) se referă, în primul rând şi aproape exclusiv, la „aromâni" şi la „meglenoromâni" (Macedonia nu are contact imediat cu România)[17].

[13] Duden 1989, s.v. *welsch*, *Welshkohl, Welshkraut*.
[14] Duden 1989, s.v. *kaudern, Kauderwelsh; Rotwelsh*.
[15] Skok 1971; Skok 1973; Vasmer 1986, s.v. *волóх*; Tagliavini 1964, l.c.
[16] Trávníček 1952, s.v. *Vlach*; Slovník 1959–1968, s.v. *Vlach; valach*.
[17] Rečnik 1982, l.c.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

În limba slovenă, din timpuri vechi numele de *Lah* (< *Vlah*) se referă la „italieni", ca şi adjectivul corespunzător *laški, -a, -o* „italian"[18]. De exemplu, *laški rizling* înseamnă viţa-de-vie şi strugurii ei, care a ajuns în Slovenia din Franţa prin Italia de nord. În slovenă *laško olje* „ulei italian" înseamnă „ulei fin, rafinat, mai ales ulei de măsline". Într-o epocă mai veche, lucrurile se prezentau în mod asemănător şi în croată, mai ales în nord-vest. Pe la sfârşitul Evului Mediu, *Vicus Latinorum* din Zagreb, după aceea în croată *Vlaška ulica* era o parte a oraşului în care locuiau preponderent negustori italieni din Veneţia şi din Florenţa[19]. Numele străzii, *Vlaška ulica*, s-a păstrat până astăzi, dar cu timpul motivarea s-a pierdut. Cu toate că se dau şi alte explicaţii, un teren din afara oraşului unde aceşti negustori ar fi avut podgoriile era numit *Lašćina* (< *Vlašćina?*) şi acest nume a supravieţuit până astăzi[20]. Pornind de la forma latină a străzii menţionate, *Vicus Latinorum*, unii au încercat să explice acest nume ca un domeniu care aparţine bisericii (latine), dar se uită faptul că în diferite părţi ale Croaţiei *Latin* înseamnă „italian" (şi „romanic", „latin", „necroat"). Sensul „italian" al termenului *Vlah* a fost semnalat pentru Dubrovnik (unde populaţia era în parte romanică, autohtonă sau venită din Italia) până la mijlocul secolului al XIII-lea, iar în Dalmaţia centrală acest sens a fost viu încă din secolul al XV-lea[21].

Aşa cum reiese din această prezentare, în ţările slave din nord-vest, care în Evul Mediu erau în imediata vecinătate a Italiei sau care întreţineau contacte regulate şi mai intense cu Italia (Slovenia, Croaţia, Slovacia, Cehia, Polonia, în Evul Mediu ţări exclusiv catolice), termenul *vlah* (*Vlach* etc.) înseamnă „italian". În ţările mai îndepărtate de Italia sau care aveau relaţii mai rare cu Italia (în cea mai mare parte ţări ortodoxe), *vlah* înseamnă „român". Acest ultim sens pare a fi în slovacă, cehă şi croată un sens mai nou (cu toate că datează de la sfârşitul Evului Mediu), împrumutat în timpul migraţiilor păstorilor români, adică un sens secundar. Se poate spune că, la început, sensul cuvântului *vlah* era unul etnic şi lingvistic („naţional"). În cazul maghiarei, unde termenul care s-a dezvoltat din *vlah* este un împrumut din slavă, s-au păstrat cele două sensuri ca în cehă, slovacă şi croată.

Înainte de a reveni la valorile cuvântului *vlah* în unele limbi slave meridionale, trebuie să menţionăm că acest termen a fost împrumutat din limbile slave în mai multe limbi neslave. Astfel, în limba greacă este atestat, de la jumătatea Evului Mediu încoace, numele *Βλάχοι* (sg. *Βλάχος*)[22] care se referă la „aromânii" din nordul Greciei şi din Macedonia (slavă), dar şi la „(daco)românii" de dincolo de Dunăre, din Ţara Românească (numele slav este *Vlaška*) şi din Moldova. Totuşi, cu timpul, numele *βλάχος* a căpătat şi un sens social (profesional)

[18] Slovar 2000, s.v. *laški*.
[19] Mažuranić 1908–1922, s.v. *Vlah*; Skok 1971, l.c.; Skok 1973, l.c.
[20] Mažuranić 1908–1922, l.c.; Skok, 1971, l.c.
[21] Jireček 1959, l.c.; Mažuranić 1908–1922, l.c.; Skok 1971, l.c.; Skok 1973, l.c.
[22] Saramandu 2004:19 şi urm., et passim.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

„vlah-păstor” > „păstor” (sinonim cu ποιμήν [pi'min], genitiv ποιμήνος) şi „care nu e delicat”[23]. Pe la sfârşitul Evului Mediu, şi turcii au împrumutat acest cuvânt pentru „români”. Odinioară, denumirea turcească *Eflâk* (< slav *Vlah*) avea sensul de „Ţara Românească, (daco)român din Ţara Românească”[24] (spre deosebire de Moldova, care în turcă era numită *Boğdan*).

Interesant este cazul limbii maghiarilor care aveau relaţii atât cu România, cât şi cu Italia. În maghiară, din forma slavă de singular *(*Vlahŭ)* s-a dezvoltat cuvântul *oláh*, astăzi arhaic şi cu sens depreciativ, „român”, iar din forma slavă de plural *(*Vlasi)* s-a dezvoltat cuvântul *olasz* „italian”, care şi astăzi este în uz normal[25]. Astfel, umanistul ardelean, secretarul regelui ungaro-croat Ludovic începând cu anul 1522, numit în 1543 episcop de Zagreb, purta numele latinesc Nicolaus Olahus (magh. Oláh Miklós), adică Nicolae Românul.

Am menţionat mai sus cazurile (în greacă, în cehă şi în slovacă) în care cuvântul *vlah* a căpătat sensuri sociale şi profesionale în loc de cele etnice şi lingvistice. Spre sfârşitul Evului Mediu, populaţiile de limbă română (populaţiile vlahe) răspândite pe un teritoriu foarte întins – şi mixt din punct de vedere etnic şi lingvistic – au început să fie asimilate de populaţia majoritară (slavă mai ales) şi să-şi părăsească propria limbă.

Asimilarea etnică şi lingvistică a vlahilor – slavizarea – a început să progreseze deja în timpul statului medieval sârbesc. Acest proces de asimilare lingvistică a devenit şi mai intens şi mai rapid după ce au început migrările în masă ale populaţiilor vlahe către ţărmurile Mării Adriatice, spre vestul şi nord-vestul Peninsulei Balcanice, îndeosebi înaintea năvălirilor turceşti sau concomitent cu ele. De aceea, spre sfârşitul Evului Mediu şi odată cu începutul Epocii Moderne, termenul *vlah* (*Vlah*) nu mai desemnează neapărat apartenenţa etnică sau lingvistică, ci se referă la diferite profesiuni caracteristice pentru vlahi („păstor, cioban”, „chirigiu, cărăuş”, „negustor dintr-o caravană”, „negustor” în general şi, în mod particular, acela care face schimb de mărfuri între interiorul Peninsulei Balcanice şi coasta adriatică), statutul social sau apartenenţa socială („ţăran”, „om de rând”, „persoană fără maniere”, „persoană nu prea politicoasă” etc.) sau apartenenţa religioasă („ortodox” spre deosebire de catolic, apoi şi „creştin” spre deosebire de musulman)[26]. Astfel, în celebrul poem al lui Ivan Mažuranić *Moartea agăi Smail Čengić vlah* înseamnă „ortodox” pentru musulmanii din Muntenegru, iar în unele părţi ale Bosniei şi Herţegovinei *vlah* (*Vlah*) înseamnă şi astăzi

[23] I .P. Horikov, M. G. Malev 1980, s.v. βλάχος, βλαχικός, βλαχιά; Γεοργωπαπαδάκου 1987, s.v. βλάχικος, βλάχος.

[24] Redhouse 1995, s.v. *Eflâk*.

[25] Magay *et al*. 1990, s.v. *oláh, olasz*; Zaicz 2006, *oláh, olasz*; în dicţionarul în cinci limbi al lui Faust Vrančić (Faustus Verantius) din 1595, numele Italia din latină şi italiană se traduce în croată prin *latinszka Zemlya*, în germană, prin *Uualisch-land*, în maghiară, prin *Olasz orszag*.

[26] Puşcariu 1926: 11 şi urm.; Puşcariu 1940: 205 et passim: Skok 1971.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

„ortodox" pentru musulmani şi pentru catolici[27]. La fel şi în unele părţi ale Croaţiei continentale cuvântul *vlah* are sensul de „persoană de religie ortodoxă" şi „sârb"[28].

Pe la începutul secolului al XX-lea s-a observat că locuitorii din partea de est a insulei Hvar, când se aprindeau focuri pe litoralul din împrejurimile oraşului Makarska sub muntele Biokovo, spuneau că *Vlašići ogonj goridu* („Vlahii aprind focul"). Sensul „om de pe uscat, om de pe continent" s-a păstrat în mai multe graiuri croate de pe insule (Brač, Šolta etc.); locuitorilor despre care se ştie că în decursul ultimelor secole au venit pe insula respectivă de pe uscat li se spune *Vlasi*, fără nicio aluzie la un sens etnic sau lingvistic[29].

Distincţiei vechi între croaţii majoritari din Dalmaţia şi populaţiile romanice din oraşele dalmatine (romanici autohtoni sau italieni colonizaţi; în documente *Chroati* sau *Slavi* spre deosebire de *Latini;* în limba oraşului Dubrovnik, *Latinska zemlja* avea sens de „Italia") i s-a adăugat spre sfârşitul Evului Mediu şi distincţia între populaţia croată băştinaşă şi vlahii nou-veniţi, fie ei de limbă română sau deja slavizaţi, fie pur şi simplu populaţie de limbă slavă. Distincţia etnică s-a pierdut demult în Dalmaţia, dar s-a păstrat distincţia de tip social. Pe litoral, pentru locuitorii oraşelor dalmatine, *Vlaj* (pl. *Vlaji*) înseamnă până în zilele noastre „ţăran" sau „persoană cu maniere neconvenţionale sau puţin politicoase"[30].

Interesantă este şi întrebuinţarea cuvântului *vlah* (cr. *Vlah,* pl. *Vlasi*) în Istria. Populaţia croatofonă monolingvă înconjurătoare îi numeşte pe istroromâni *Vlasi*, iar limba lor *vlaški jezik, vlaški.* Termenii ştiinţifici *istroromân, istroromână* nu sunt în uz, iar în satele din sud istroromânii se autodenumesc după localităţile respective (*Susńévţi/Şuşńévţi, Novoşåni* etc.) şi, mai rar, întrebuinţează şi denumirea *vlah* (*Vlåh,* pl. *Vlås/Vlåş*)[31], preluată de la populaţia croatofonă. În acelaşi timp, limba lor o numesc de obicei *vlaskę/vlåşkę limbę* „limba vlahă" şi întrebuinţează sintagma *ganęi vlåski/vlåşki* „a vorbi istroromână".

Dar în Istria, cuvântul *vlah* are şi alte sensuri. Ceva mai mult de o treime (sau ceva mai puţin de jumătate) din peninsula Istria (mai precis, teritoriul din sud-vestul peninsulei care se întinde la vest de cursul inferior al râului Raša, la sud şi la vest de localitatea Kanfanar, la vest de localităţile Sveti Petar u Šumi, Tinjan şi Trviž şi, apoi, la sud de localităţile Karojba şi Kaštelir) este locuită în majoritate de o populaţie care vorbeşte graiurile croate štokaviene-čakaviene de tranziţie. În perioada aproximativ dintre anii 1450 şi 1650, autorităţile veneţiene au adus această populaţie din Dalmaţia de nord. Cu toate că e vorba de o populaţie aproape exclusiv de limbă croată, administraţia veneţiană o desemna cu numele de

[27] Skok 1971; Skok 1973; Broz–Iveković 1901, s.v. *Vlah*.

[28] Skok 1971; Skok 1973; Moguš 2002, s.v. *Vlah*; Večenaj *et al.* 1997, s.v. *Vlah, vlaški*.

[29] Vlah şi formele derivate se referă de obicei la locuitorii din interiorul Dalmaţiei, dar şi la locuitorii insulelor care provin de acolo; cf. Hraste *et al*., s.v. *Vlah, Vlahadija* etc. Legăturile cu interiorul Dalmaţiei erau regulate şi continue, fiindcă de acolo veneau muncitorii sezonieri.

[30] Skok 1971; Skok 1973.

[31] Kovačec 1998; Filipi 2002.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

Morlacchi. Pentru a se autodenumi, această populație întrebuințează cel mai des denumirea de *Slovinci,* pentru limba sa *slovinski jezik,* dar croații băştinaşi din vecinătate (Bezjaci), care se stabiliseră în Istria cu câteva secole mai înainte (la fel şi slovenii din nordul peninsulei, Birkini), o numesc *Vlahi,* limba ei *vlaški zaik,* iar tot teritoriul Slovincilor îl desemnează cu numele *Vlašija*[32]. Dar şi o parte a acestei populații croate întrebuințează pentru a se autodenumi cuvântul *vlah* (cr. *Vlah, Vlasi*), de exemplu în regiunea orăşelului Barban[33]. În mod asemănător ca Bezjaci şi Brkini, şi în regiunea oraşului Labin se întrebuințează numele de *Vlahi*[34] pentru locuitorii Istriei de la vest de râul Raša.

Evoluția termenului *vlah* în limbile slave meridionale, precum şi în unele limbi balcanice, este o ilustrație pentru schimbarea semantică a unui nume etnic şi pentru trecerea acestuia la apelativ.

BIBLIOGRAFIE

Aschehoug og Gyldendals 1982 = *Aschehoug og Gyldendals Ett Binds Lexikon*, Oslo, Kunskapsforlaget.

Atanasov 2002 = Petar Atanasov, *Meglenoromâna astăzi*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Bernştein 1986 = S. B. Bernştein, *Bolgarsko-russkij slovar'*, Moskva, „Russkij jazyk".

Broz–Iveković 1901 = Franjo Iveković, Ivan Broz, *Rječnik hrvatskoga jezika*, I–II, Zagreb.

Cesare 1974 = Caio Giulio Cesare, *La Guerra Gallica. Testo latino a fronte. Introduzione e note di Ettore Barelli, Traduzione di Fausto Brindesi*, Milano, Rizzoli Editore.

Dinić 2008 = Jakša Dinić, *Timočki dijalekatski rečnik*, Beograd.

Duden 1989 = *Duden Deutsches Wörterbuch*, Mannheim/Wien/Zürich, Dudenverlag.

Filipi 2002 = Goran Filipi, *Istrorumunjski lingvistički atlas/Atlasul Lingvistic Istroromân/Atlante Linguistico Istrorumeno,* Pula, Znanstvena udruga MEDITERAN.

Γεωργοπαπαδάκου 1987 = Α. Γεωροπαπαδάκου, *Χρεστικό ερμηνευτικό λεξικό,* Θεσσαλονική, Μαλλιαρής Παιδεία.

Horikov *et al*. 1980 = I. P. Horikov, M. G. Malev, *Novogrečesko-russkij slovar'*, Moskva, „Russkij jazyk".

Hraste *et al*. 1979 = Mate Hraste und Petar Šimunović, *Čakavisch-deutsches Lexikon, Teil I, Mitarbeit und Redaktion von Reinhold Olesch,* Köln – Wien, Böhlau Verlag.

Jireček 1959 = *Zbornik Konstantina Jirečeka, I (Urednik Mihailo Dinić),* Beograd, Posebna izdanja SANU, Knjiga CCCXXVI, Nova serija, Knjiga 33.

Kalsbeek 1998 = Janneke Kalsbeek, *The Čakavian Dialect of Orbanići near Žminj in Istria*, Amsterdam Atlanta, GA.

Kleine Larousse 1977 = *Kleine Larousse in kleur. Encyclopedisch Wordenboek voor iederen*, Amsterdam, Heideland-Orbis Hasselt/Kosmos.

[32] Ribarić 2002: 66–67 et passim; cf. Kalsbeek 1998, s.v. *Vlah*.
[33] Pliško 2000: 41; la Pliško este conturat teritoriul numit Vlašija pe harta dialectală a Istriei, p. 177.
[34] Milevoj 2006, s.v. *Vlah, Vlahinja, Vlašija*.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

Kluge 1989 = Friedrich Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, 22. Auflage unter Mithilfe von Max Bürgisser und Bernd Gregor völlig neu bearbeitet von Elmar Seebold, Berlin – New York, Walter de Gruyter.

Kovačec 1998 = August Kovačec, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovima),* Pula, Znanstvena udruga MEDITERAN.

Krymova et al. 1975 = N. I. Krymova, A. Ja. Emzina, A. S. Novakovič, *Datsko-russkij slovar*', Moskva, „Russkij jazyk".

Magay *et al*. 1990 = Magay Tamás, Orszagh László, *Magyar-angol kéziszótár,* Budapest, Akadémiai Kiadó.

Mažuranić 1908–1922 = *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, I, *A–O*, II, *P–Ž*, Zagreb, Knjižara Jugoslavenske akademije Lav. Hartmana [Stj. Kugli].

Milevoj 2006 = Marijan Milevoj, *Gonan po nase. Rječnik labinske cakavice,* Labin, Mathias Flacius.

Mirdita 2009 = Zef Mirdita, *Vlasi, starobalkanski narod (od povijesne pojave do danas),* Zagreb, Hrvatski institut za povijest.

Moguš 2002 = Milan Moguš, *Senjski rječnik,* Zagreb – Senj, HAZU i MH Senj.

Molde 1982 = Bertil Molde (Red.), *Illustrerad Svensk Ordbok,* Stockholm, Natur och Kultur.

Papahagi 1963 = Tache Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân, general şi etimologic/ Dictionnaire aroumain (macédo-roumain) général et étymologique*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române.

Pfeifer 1995 = Wolfgang Pfeifer, *Etymologisches Wörterbuch des Deutshen,* München, Deutsher Taschenbuch Verlag GmbH & co. KG.

Pliško 2000 = Lina Pliško, *Govor Barbanštine*, Pula, Filozofski fakultet u Puli.

Puşcariu 1926 = Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*. În colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici şi A. Byhan.II, *Întroducere – Gramatică-Caracterizarea dialectului istoromân*, Bucureşti, Cultura Naţională.

Puşcariu 1940 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, Volumul I, *Privire generală,* Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II".

Rečnik 1980 = *Rečnik na makedonskiot jazik so srpskohrvatski tolkuvanja*, Skopje.

Redhouse 1995 = *New Redhouse Turkish-English Dictionary*, Istanbul.

Ribarić 2002 = Josip Ribarić, *O istarskim dijalektima. Razmještaj južnoslavenskih dijalekata na poluotoku Istri s opisom vodičkog govora*, Pazin, Josip Turčinović d.o.o.

Saramandu 2004 = Nicolae Saramandu, *Romanitatea orientală*, Bucureşti, Editura Academiei.

Skeat 1961 = Walter W. Skeat, *An Etymological Dictionary of the English Language, Fourth Edition*, Oxford, Clarendon Press.

Skok 1971 = Petar Skok, *Vlah*, Enciklopedija Jugoslavije, Vol. 8, Zagreb, Jugoslavenski leksikografski zavod, p. 514–516.

Skok 1973 = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpakoga jezika, Uredili Mirko Deanović* i *Ljudevit Jonke, surađivao u predradnjama i priredio za tisak Valentin Putanec*, Knjiga treća, poni,- Ž, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, s.v. *Vlah* (p. 606–609).

Slovar 2000 = Slovar slovenskega knjižnega jezika, Ljubljana, SAZU – DZS.

Slovník 1959–1968 = *Slovník slovenskego jazyka* (Hlavný redaktor dr. Štefan Peciar), Bratislava, Vydatel'stvo Slovenskej akadémie vied.

Šimunović 2006 = Petar Šimunović, *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Supetar, Brevijar.

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)

Tagliavini 1964 = Carlo Tagliavini, *Le origini delle lingue neolatine; introduzione alla filologia romanza*, Bologna, Casa Editrice, prof. Ricardo Pàtron.
Trávníček 1952 = František Trávníček, *Slovník jazyka českého*, Praha.
Vasmer 1986 = Max Vasmer, *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*, Tom I *(A–D)*, Moskva, „Progress".
Večenaj *et al*. 1997 = Ivan Večenaj, Mijo lončarić, *Rječnik Gole. Srednjopodravska kajkavština,* Zagreb, IHJJ.
Vrančić 1595 = Faustus Verantius (ed.), Dictionarium *quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latine, Italicae, Germanicae, Dalmaticae & Ungaricae* (publicat in faximile în „The Bridge. Croatian Literature Series", Vol. 1, Zagreb, 1991, p. 101–234).
Zaicz 2006 = Zaicz Gabor, *Etimológiai szótár*, Budapest.

LA DÉNOMINATION *VLAH* DANS QUELQUES LANGUES SLAVES MÉRIDIONALES

RÉSUMÉ

Après quelques exemples de l'emploi du terme *vlah* dans les langues slaves méridionales et dans les dialectes sud-danubiens de la langue roumaine, l'article présente brièvement l'étymologie de ce terme et l'évolution des formes correspondantes qui se sont développées dans les langues germaniques de l'Europe Occidentale. Le peuple celtique de la Gaule *Volcae* (Volques) a été romanisé de bonne heure et son nom, emprunté par ses voisins germaniques (*Walhōs), a développé, à côté de la signification «celte», aussi la signification «étranger» et celle de «sujet de l'Empire Romain», ainsi que celle de «habitant romanisé de l'Empire» et «roman, personne de langue romane». C'est aux langues germaniques que, vers le milieu du premier millénaire de l'ère chrétienne, les slaves ont emprunté ce terme (*Volhŭ) avec le sens «roman» (avant tout «roumain» ou «italien»). Les langues au nord-ouest du domaine slave, entre la Mer Adriatique et la Mer Baltique (le slovène, le croate, le slovaque, le tchèque et le polonais) ont, au moins au Moyen Âge, la signification «italien» (en croate aussi «roman de Dalmatie»), tandis que les langues slaves de l'est (russe et ukainien; cependant, en vieux russe aussi «italien») et les langues slave de l'intérieur de la Péninsule Balkanique (le bulgare, le macédonien, le serbe) ont le sens «roumain». C'est grâce aux migrations des populations de langue roumaine vers la Mer Adriatique et vers le nord-ouest de la Péninsule Balkanique, ainsi que vers les Carpathes de Moravie et de Slovaquie, que le terme en question a développé – en croate, en tchèque et en slovaque – aussi le sens «roumain». Cependant, après l'assimilation linguistique et ethnique des Vlahs dans la Péninsule Balkanique et dans les Carpathes de Moravie et de Slovaquie vers la fin du Moyen Âge, ce mot, à partir de cette époque en tant que nom commun, a développé différentes significations comme «berger»; «conducteur des bêtes de somme», «caravanier»; «commerçant»; «orthodoxe»; «paysan», «personne grossière ou mal élevée» etc. À la fin, l'article présente le sort de ce terme dans différentes variétés régionales du croate (en Dalmatie, dans les îles adriatiques, à l'intérieur du pays, dans la péninsule d'Istrie) où ce terme désigne différents groupes régionaux ou sociaux.

Universitatea din Zagreb

BDD-A15331 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:03 UTC)